

שיעור בענין פרסומי ניסא ונשים בקריאת המגילה
ר' אריה ליבוביץ

- I. The idea of פרסומי ניסא as a part of קריאת המגילה.
- A. Reciting שהחיינו on daytime reading.
1. Tosafos - yes, because the day is ניסא עיקר פרסומי ניסא.
 2. Rambam - no שהחיינו.
 3. Explaining the מחלוקת.
 - a. Rogatchover Gaon - is it מצוה אחת או שתי מצוות (similar to the "ורמב"ן) (בקריאת שמע).
 - b. Tosafos holds פרסומי ניסא is part of the מצוות קריאה ביום (unlike the requirement of ברכה מחייב its own) and is (משנה ביכורים גב - ברוב עם).
- B. Reading with less than a minyan.
1. Rav Assi - בין בזמנה בין שלא בזמנה בעשרה.
 - a. similar to פרסומי ניסא, תוספות מצוה is part of the.
 - b. same idea by חנוכה where שיטת הרמב"ם בפרק ד' is that after מן השוק there is no sense in lighting - (דלא כשיטת הרשב"א).
 2. Rav - בזמנה קוראה אפילו ביחיד - sounds like he says that the פרסומי ניסא is not a crucial element of the מצוה, but...
 - a. you even have to make a beracha according to Rav (suggesting a תוספות שם דף ה. - ברכה) - maybe even Rav holds it is part of the מצוה but there is a קיום without it - holds you don't make a ברכה.
- C. Reading from a scroll of כתובים דף יט - במצוה יוצא if read גמרא דף יט - maybe because פרסומי ניסא is a crucial element.
- D. The Beracha after Megillah - The רמ"א סימן תרצ"ב writes that we don't say it ביחידות - פרסום הנס because it is on the.
 1. שער הציון סימן תרצ"ב - this is why it begins with ברוך even though it is לחברתה, because it can sometimes be indeoendent.
- II. קריאה בלילה unlike מדברי קבלה is קריאה ביום.
- A. משנה ברורה בשם פרי מגדים - No safeik d'rabanen l'kula.
- B. דרבנן קידוש לבנה because at night is only נודע ביהודה - we stop in the middle for.
- C. We are speaking of a "לילה ויום קוראים הכל כמנהג המדינה" - מסכת סופרים פרק כ"א הלכה ח' - really applies to the night reading so it is dependent on minhag, and המסופק אם מוקפת חומה מימות יהושע בן נון או לא city.
- D. the בני הכפר didn't read at night. - ר"ן דף א. בדפי הר"ף.
- III. The obligation of women through הנס היו באותו הנס.
- A. women can't be מוציא men. - שיטת הבה"ג.
1. Brisker Rav - Does הנס היו באותו הנס make it as if there is no גרמא or is it a separate מחייב?
 2. Rav Tzvi Pesach Frank - maybe this is why women don't light Chanukh candles because אף הן isn't במהדרין.
- B. שיטת הטורי אבן.
1. Why do we need a different derasha for הנס היו באותו הנס?

מחייבות בסיפור יציאת מצרים? סוכה? Why don't we apply this to סוכה? Whether women are מחייבות בסיפור יציאת מצרים depends on these 3 opinions.

a. it doesn't apply to דאורייתא מצוות דאורייתא.

b. it is only מחייב מדרבנן.

c. it is even מחייב מדאורייתא but there is a גז"ש ט"ו ט"ו that I would have used to be פוטר כתוב השלישי כמו במצה so we need a derasha to be the "אזרח" (שפטורות מדרשה ד"אזרח).

2. This is why women can't be מוציא men because they are only obligated מדרבנן whereas men are obligated מדברי קבלה.

3. Chiddush of R' Tzvi Pesach Frank - if you say that it is only מחייב מדרבנן women can't be מוציא men at day but could at night. Also women would not recite שהחיינו at day.

C. Children.

1. There is a general debate whether chinuch makes the child a בר חיובא מדרבנן (Tosafos) or is only a chiyuv on the father (Rashi Berachos 48).

a. The משנה says a קטן can't be מוציא גדול במקרא מגילה - seems to support Rashi (Ramban)

b. Tosafos Megilla - there is a concept of תרי דרבנן. The gemara Berachos 20b speaks of an adult who only ate a k'zayis and a child who ate שביעה כדי.

c. Meiri - child can't be מוציא גדול because he is not מחייב מדברי קבלה - maybe he can at night.

IV. Other opinions about women laining for men.

A. Rambam - they are equal with men.

B. כל בו - they are equal with men but can't laining for them because of קול אשה.

C. P'sak Halacha - maybe room for Sephardic women but not for Ashkenazic women.

V. Women laining for women.

A. קרבן נתנאל - they can't because of מילתא - cites Tosafos Succah daf 38

B. Tosafos HaRosh there reveals that Tosafos may have only meant this in relation to laining for men.

C. P'sak Halacha - Mishnah Berurah cites the Korban Nesanel but it may have been a mistake because they did not have Tosafos Harosh - anyway this violates ברוב עם, and is often used to push a feminist agenda.

1 - תוספות מסכת מגילה דף ד עמוד א

חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום - אומר ר"י דאף על גב דמברך זמן בלילה חוזר ומברך אותו ביום דעיקר פרסומי ניסא הוי בקריאה דיממא וקרא נמי משמע כן דכתיב ולילה ולא דומיה לי כלומר אף על גב שקורא ביום חייב לקרות בלילה והעיקר הוי ביממא כיון שהזכירו הכתוב תחילה וגם עיקר הסעודה ביממא הוא כדאמר לקמן (דף ז): דאם אכלה בלילה לא יצא י"ח והכי נמי משמע מדכתיב נזכרים ונעשים ואיתקש זכירה לעשייה מה עיקר עשייה ביממא אף זכירה כן.

2 - רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק א הלכה ג

מצוה לקרות את כולה, ומצוה לקרותה בלילה וביום, וכל הלילה כשר לקריאת הלילה, וכל היום כשר לקריאת היום, ומברך קודם קריאתה בלילה שלש ברכות ואלו הן: בא"י אמ"ה אשר קב"ו על מקרא מגילה, בא"י אמ"ה שעשה נסים לאבותינו בימים ההם (ובזמן) [בזמן] הזה, בא"י אמ"ה שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, וביום אינו חוזר ומברך שהחיינו, ומקום שנהגו לברך אחריה מברך: בא"י אמ"ה האל הרב את ריבנו והדן את דינינו והנוקם את נקמתינו והנפרע לנו מצרינו והמשלם גמול לכל אויבי נפשנו בא"י [האל] הנפרע (לישראל) [לעמו ישראל] מכל צריהם האל המושיע.

3 - תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ה עמוד א

אמר רב: מגילה, בזמנה - קורין אותה אפילו ביחיד, שלא בזמנה - בעשרה. רב אסי אמר: בין בזמנה בין שלא בזמנה בעשרה. הוה עובדא וחש ליה רב להא דרב אסי. ומי אמר רב הכי? והאמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב: פורים שחל להיות בשבת - ערב שבת זמנם. - ערב שבת זמנם? והא שבת זמנם הוא! אלא לאו הכי קאמר: שלא בזמנם - כזמנם, מה זמנם אפילו ביחיד, אף שלא בזמנם - אפילו ביחיד! - לא, לענין מקרא מגילה בעשרה. אלא, מאי ערב שבת זמנם - לאפוקי מדרבי, דאמר הואיל ונדחו עיירות ממקומן ידחו ליום הכניסה - הא קא משמע לן דערב שבת זמנם הוא.

4 - תוספות מסכת מגילה דף ה עמוד א

הוה עובדא וחש ליה רב להא דרב אסי - מכל מקום הלכתא כוותיה דרב דהא ר' יוחנן איתא כוותיה פרק שני (דף יט): דקאמר הקורא במגילה הכתובה בין הכתובים (יצא) ומסיק הא ביחיד הא בצבור אלמא שקורין אותה ביחיד וכן הלכה דרב ור' יוחנן הלכה כרבי יוחנן וכ"ש הכא דקיימו בחד שיטתא ועוד דרב אסי תלמיד דרב הוה ורבינו יוסף איש ירושלים פסק דאף ביחיד צריך לברך וכן נמצא בתשובת רש"י שהשיב נראה בעיני דלא שנא יחיד ולא שנא צבור אחד מברך ואחרים שומעין וכן נראה לומר מאחר שהוכחנו קריאתה ביחיד אי איתא שאין בה ברכה [ביחיד] הוה ליה לפרושי (לקמן כא): מאי מברך דאמר בצבור.

5 - תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יט עמוד ב

אמר ליה: הרי אמרו הקורא במגילה הכתובה בין הכתובים לא יצא. אמר רבי חייה בר אבא אמר

רבי יוחנן: הקורא במגילה הכתובה בין הכתובים - לא יצא. ומחו לה אמוחא: בצבור שנו

6 - שולחן ערוך אורח חיים סימן תרצב סעיף א

הקורא את המגילה מברך לפניו ג' ברכות: על מקרא מגילה, ושעשה נסים, ושהחיינו; וביום אינו חוזר ומברך: שהחיינו; הגה: וי"א דאף ביום מברך: שהחיינו (טור בשם ר"ת והרא"ש והמגיד), וכן נוהגין בכל מדינות אלו; ואחד יכול לברך ושני קורא (הגהות אשירי פ"ב); ולאחריה נוהגין לברך: הרב את ריבנו וכו'. אם לא בירך לא לפניו ולא לאחריה, יצא. הגה: ונהגו לומר בלילה: אשר הניא, אבל לא ביום (כל בו וב"י בשם א"ח), ואין לברך אחריה אלא בצבור.

7 - שער הציון שם אות ו' בשם הריטב"א

משמע מהג"ה דלפניו נכנסה שלפניה מוסר אכן שחידושי הרעב"א פ' הקולס עמוד דדוקא נכנסה שלפניה הקולס עלמו חייב לנכנס

8 - טורי אבן למגילה דף ד.

ונ"ל (י"ט) דהאי קריאה דלילה אינו אלא מדרבנן ואינו עיקר חיוב של רוח הקודש והרי קרא כתיב והימים האלה נזכרים ונעשים איתקש זכירה לעשי' מה עשייה למפרע לא אף זכירה למפרע לא ומשי"ה אמרינן לקמן רפ"ב (דף י"ז) דמה"ט הקורא את המגילה למפרע לא יצא, ומהאי הקישא אמר לעיל דפרדים קורין בי"ד ה"נ איתקש זכירה לעשי' מה עשי' בלילה לא כדאמרינן לקמן (דף ז') סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא י"ח מ"ט ימי משתה ושמחה כתיב אף זכירה אינו בלילה והני קראי דמייתי להו בשמעתין לקריאת המגילה בלילה אינו אלא אסמכתא בעלמא. ואע"ג דהוי ס"ד למיקרי בלילה ולמיתני מתניתין דידה ביממא מ"מ לא קיימא הכי. וכה"ג כתב הרא"ש בשם ר"ת דמפר' דקריאה דיממא הוא עיקר משל לילה ואע"ג דמברך זמן בלילה מ"מ חוזר ומברך ביום דעיקר קריאה ביום לפי המסקנא.

י"ט) וכ"כ ג"כ הר"ן ז"ל בריש פירקין דקריאת הלילה אינו עיקר וכפרים המקדימין ליום הכניסה לא קרו מגילה דליליא כשם שהקילו על בני הכפרים להקדים בן הקילו עליהם שלא לקרות אלא מגילה של יום יעו"ש בר"ן. ולפי דברי הר"ן הללו יש לפרש סוגיא דלקמן (דף י"ט

9 - משנה ברורה סימן תרצב ס"ק טו

כתב הפמ"ג ספק אם קרא את המגילה אפשר דלא אמרינן בזה ספיקא דרבנן לקולא משום דהוא דברי קבלה:

10 - שו"ת נודע ביהודה מהדורה קמא - או"ח סימן מא

שאלה: אם המולד של ר"ח אדר היה בער"ח ואז כלה זמן קידוש לבנה בפורים באופן שליל י"ד שהיא ליל קריאת המגילה היא לילה אחרון שיכולים לקדש הלבנה ואם לא קדשוהו בו בלילה עבר הזמן. ולא נראית הלבנה כל אותן הימים ובליל י"ד באמצע קריאת המגילה נתפזרו העבים וזרח

הלבנה אם יש להפסיק באמצע קריאת המגילה לקדש הלבנה כי אולי אם ימתינו עד סוף הקריאה תתכסה בעבים...

אמנם אם הזמן מצומצם שבעודו מתפלל ק"ש וברכותיה ותפלת ח"י יכלה חצי כ"ט י"ב תשצ"ג ואז כלה זמן קידוש הלבנה בודאי והוא כבר התחיל בק"ש וברכותיה דבר זה תלוי בפלוגתא דבכור שור והמג"א וכדאי המג"א לסמוך עליו בשעת הדחק ולהפסיק. אמנם אם אפשר לגמור הפרק ולפסוק בין הפרקים לא יפסיק באמצע פרק. ובקריאת המגילה אם אירע כזה שיכלה זמן קידוש הלבנה לגמרי קודם שסיים המגילה נלע"ד לחלק שאם כל הציבור לא קידשו יפסיקו כולם ויקדשו הלבנה ואח"כ יגמרו קריאת המגילה ולא הפסידו פרסומי ניסא שהרי יגמרו כולם יחד קריאת המגילה כבראשונה. אמנם אם יחיד לא קידש הלבנה והוא קורא המגילה עם הציבור אם יפסיק לקדש הלבנה שזמנה בהול ואח"כ יגמור המגילה ביחיד הא ודאי דלא שבקינן פרסומי ניסא משום מצוה דרבנן. וכבר כתבתי דאפ"י עדיין לא התחיל לקרות ויש לפניו ציבור שיתחיל עמהם ויש לפניו קידש לבנה יודחה קידוש לבנה לגמרי כדי לקרות בציבור. ואם כל הציבור עדיין לא התחילו והלבנה זורחת וזמנה אינה עוברת וכל הציבור יש לפניהם שתי המצות קידוש הלבנה וקריאת המגילה נלע"ד שיקדימו קידוש לבנה חדא דתדיר קודם ואף שמגילה יש בה מעלת פרסומי ניסא מ"מ לענין לדחות האחד לגמרי הוא דפרסומי ניסא דוחה לתדיר אבל לענין לאקדומי תדיר קודם כמבואר בתוס' במס' שבת דף כ"ג ע"ב בד"ה הדר פשטה עיין שם וכן הוא בש"ע בס"י תרפ"ד סעיף ג'. ובה נלע"ד דברי תוס' במס' מגילה דף ג' ע"א בד"ה מבטלין עבודתן וכו' שהקשו ואם תאמר ויעשו עבודתן ואח"כ יקראו המגילה. ולכאורה מאי קושי' והלא הטעם מפורש משום פרסומי ניסא ולכך מקדימים המגילה. אמנם לפי מ"ש ניחא שהרי עבודה היא תדיר ולענין להקדים תדיר עדיף מפרסומי ניסא ושפיר הקשו ויעשו עבודתן קודם והוצרכו לתרץ שאח"כ לא יקראו בצבור. ואם כן יודחה פרסומי ניסא לגמרי ולכך עדיף מתדיר. +/הגהות הלכה למשה/ הביא תוס' שבת כ"ג ע"ב ד"ה הדר פשטה דדוקא לענין לדחות האחד לגמרי הוא דפרסומי ניסא דוחה לתדיר אבל לענין לאקדומי תדיר קודם ועוד הביא דעת הר"ן שאין שום מצוה דאורייתא נדחית מפני קריאת מגילה ושכן דעת התוס' וקשי' לי קצת לפ"י בברכות כ' ע"ב דאיבעיא רבינא לרבא נשים בבהמ"ז דאורייתא או דרבנן למאי נפק"מ להוציא רבים י"ח ואמאי לא קאמר נפק"מ באשה גופא כגון שיש לפניו ב' מצות ברהמ"ז ושמיעת מקרא מגילה ואם תברך ברהמ"ז לא תוכל לשמוע הקריאה ואם תשמע קריאת המגילה לא תוכל לברך אח"כ ברהמ"ז שכבר יעבור זמן לעכול המזון ולפ"י אי ברהמ"ז באשה דאורייתא מחוייבת לברך אע"פ שע"ז יודחה שמיעת מקרא מגילה אבל אי ברהמ"ז באשה דרבנן מחוייבת לשמוע מקרא מגילה. +

ואין לומר דהא דתדיר ושאינו תדיר קודם היינו בשניהם דרבנן או שניהם דאורייתא משא"כ קידוש הלבנה ומקרא מגילה דקידוש לבנה לגמרי דרבנן ומגילה הוא מ"ע דדברי קבלה ועדיף מדרבנן וא"כ אף דקידוש לבנה תדיר מ"מ יש להקדים מגילה. נלע"ד דקריאת הלילה לאו מ"ע דדברי קבלה רק קריאת היום דבמגילה ימים נזכרים ונעשים כתיב ולא לילות. ועיין בתוס' בדף ד' ע"א בד"ה חייב וכו' ומה שאמרו חייב לקרות בלילה היינו מצוה דרבנן אבל לא נרמז במגילת אסתר. ובה ניחא לי מ"ש התוס' בדף ג' ע"א בד"ה מבטלין וכו' וא"ת ויעשו עבודתן ואח"כ יקראו המגילה. והנה זה פשוט דלא מיירי שכבר הוא סוף היום ושוב אין שעות דא"כ אחד ידחה לגמרי וע"י קריאת המגילה יודחה תמיד של בין הערבים +/מהרב חזקי' פייבל פלויט/ ולכאורה בלא"ה כיון דלרוב הפוסקים זמן מקרא מגילה של לילה בציה"כ ואז וודאי אין זמן הקרבת תמיד, ומכ"ש לר"י דס"ל אחר פלג המנחה אין זמן תמיד, דאפילו אי זמן מגילה אחר פלג המנחה אין כאן תמיד. + ובה ס"ל להתוס' כהר"ן שאין שום מצוה דאורייתא נדחית וא"כ בודאי ביש שהות אחר המגילה לעבודה וא"כ

שפיר הקשה כיון שיש שהות לשתייהן יקדימו העבודה. אבל קשה להיפך דלמא מיירי בשחר קודם הנץ החמה ועדיין לא קראו המגילה של לילה ועדיין לא עבר זמנה. ועיין במג"א בריש סימן תרפ"ז בשם הגמ"נ ואז הוא זמן תמיד של שחר ואם יקדים התמיד יודחה המגילה ולכך מקדים המגילה והתמיד יוכל לעשות אח"כ. ולפי מ"ש ניחא כיון דדרשו זה מקרא דמגילה משפחה משפחה א"א לפרשו על קריאת מגילה שבלילה שלא נרמו במגילה.

ואמנם גם בלא"ה יש לתרץ דברי התוס'. דאי ס"ד דמיירי שמגילה זמנה עוברת ועבודה אין הזמן עובר קשה מאי איריא מקרא מגילה אפ"ל שאר מצוה דרבנן היכא דזמנה בהול קודמים מצד הסברא למצוה דאורייתא שיוכל לקיים אחר כך.

ונשוב לדברינו להקדים קידוש הלבנה משום תדיר ועוד המגילה ודאי לא יעבור הזמן והלבנה עכ"פ יש ספק שמא תתכסה בעבים ובשאר ימות השנה אם בתחילת הלילה הלבנה זורחת ויש לפנינו ק"ש וברכות' וקידוש הלבנה אם יש עוד שנים ושלושה לילות שכולי האי אין לחוש שיכסו עננים כל הלילות ק"ש עדיף מתרי טעמי. חדא דק"ש מן התורה ועוד דק"ש תדיר. ואם הזמן קצר ולשנים ושלושה לילות יש לחוש לכסוי עננים גם לד' לילות כדמשמע בסי' תכ"ו במג"א סק"ג ע"ש. והכל לפי אותו הזמן שהוא זמן גשמים או יש להקדים הלבנה. וכן אני נוהג כמה פעמים לקדש הלבנה קודם תפלת מעריב.

11 - מסכתות קטנות מסכת סופרים פרק כא הלכה ז

מקום שנהגו לקרות את המגילה שני ימים קורין, לילה ויום קורין הכל כמנהג המדינה, וחייבין כל ישראל לקרותה בלשון הקודש.

12 - טורי אבן מגילה שם

לקרותה כדאמרינן לקמן (דף ד' ע"א) הא ודאי כעין של תורה נאמרה כיון דאל אחד אמרן מפי ארון כל המעשי ב"ה לאנשים נאמרה חיובה ולא לנשים אלא מדרבנן תיקנו והוסיפו לחייב נשים נמי כמו שתיקנו והוסיפו על מה שנאמר ברוח הקודש לקרות ולא לכתוב לשמואל כדאמרינן לקמן ואפ"ה תנן (דף י"ז ע"א) קראה על פה לא יצא והיינו מדרבנן וכמ"ש שם. וה"ג דכוותי' וכיון דעיקר חיוב מקרא מגילה לנשים ברוח הקודש ליתא אלא מהוספת חכמים ע"כ אינו אלא לחומרא ולא להקל להוציא את האנשים י"ח דהא מעיקר חיוב של רוח הקודש. אינן מחוייבות בדבר וא"א להו להוציא את אנשים המחוייבים מעיקר רוח הקודש. והשתא ניחא האי דתוספתא דטומטום אינו מוציא אפ"ה את מינו דדילמא הקורא אשה והשומע איש וכן אנדרוגינוס אינו

מוציא את שאינו מינו דהיינו איש דדילמא אשה היא ואין אשה שאינ מחוייבת אלא מדרבנן דקליש חיובה מוציא לאיש דאליה חיוביה מעיקר רוח הקודש. ומהשתא בע"כ מתניתין דלקמן (דף י"ט ע"ב) דהכל כשירים לקרות המגילה דאמרינן לאתויי נשים אתיא דהיינו להוציא נשים דכוותיהו ולא אנשים אלא סיפא דקתני חוץ מחש"ו דמשמע דקטן אפילו נשים אינו מוציא, ור"י דמכשיר התם בקטן ומשמע שם בגמ' דמכשיר אף באנשים הא ודאי טעמא בעי ושם

יתבאר.

שים חייבות במקרא מגילה. ופי' התוס' דחייבו' ומוציאו אנשים י"ח מדלא אמר לשמוע מקרא מגילה וה"ג ושמע בערכין (דף ב' ע"ב) דקאמר הכל כשרים לקרוא אה ומגילה לאתויי נשים משמע דמוציאות אפילו אנשים והקשו וס' הא בתוספתא תני בהדיא דטומטום אינו מוציא לא את זינו ולא את שאינו מינו ואנדרוגינוס מוציא את מינו ולא טא"מ ופשיטא דלא עדיפא אשה מאנדרוגינוס וכן פסק לכות גדולות דאשה מוציאה מינה ולא אנשים ומסיק ותוספות דסד"א דלא יועיל קריאתן אפי' להוציא הנשים מ"ל דהכל חייבים כשמיעה נשים עבדים וקטנים. ומ"מ ו"ל דהא גופי' טעמא בעי מ"ט אינ' מוציאה אנשים דהא י"ן דאף הם היו באותו הנס דמו לגמרי לאנשים וכדאמר פרק ב' דשבת (דף כ"ג ע"א) אשה ודאי מדליקה הואיל חייבת בנר חנוכה מה"ט שאף הם היו באותו הנס. וגם מה זמחלקין בין חיוב שמיעה לחיוב קריאה גבי נשים לא תברר חילוק זהו"י. ובאמת דברי בה"ג אינו נראה להרבה ופרשים וסברי שהנשים מוציאות י"ח אפי' אנשים וכפשטא שמענתא דמס' ערכין. ומיהו לפ"ז הא תוספתא ודאי קשיא. ל"ג דודאי נשים חייבות בקריאה כאנשים מה"ט שאף הן זיו באותו הנס דאין טעם לחלק בין קריאה לשמיעה ואפ"ה זין מוציאות אנשים כדברי התוספתא, וטעמא דמילתא נ"ל ושום דודאי ה"ט שאף הן היו באותו הנס מה"ט לא מהני חייב נשים וכמ"ש התוס' דאל"כ גבי מצה הקישה דכל זישנו בכל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה לחייב נשים מה לי תיפוק ליה משום שאף הן היו באותו הנס וכמ"ש קמן. וכיון שכן י"ל כיון דאסתו נאמרה לכ"ע ברוח הקודש

(ד) נ"ב. יעוין (כדף י"ד) ת"ר מ"ח נביאים כ"ו ומה מעבדות לחירות אמרינן שירה ממיתה לחיים לא כ"ש. וכים מצינו שהאנשים אמרו כעצמם שירה כדכתיב או ישיר משה ובני ישראל וגו' וגבי הנשים כתיב וחזן להם מרים. ואיתא ברש"י משה אמר שירה לאנשים הוא אומר והן

עונין אחריו ומרים אמרה שירה לנשים ע"כ. הכוונה שהנשים לא אמרו רק שמעו ממרים א"כ י"ל דלכך גבי מגילה ג"כ הדין כן ואין הנשים חייבות בקריאה רק בשמיעה. אמנם מתברר זה כתב לקמן בד"ה מה מעבדות ולא כפי רש"י שם: (הגהות בדרך טעם)

13 - תוספות מסכת ערכין דף ג עמוד א

לאתווי נשים - שחייבות במקרא מגילה וכשרים לקרות ולהוציא זכרים ידי חובתן ל"ה אבל בה"ג לא פסק הכי ומביאין ראיה מן התוספתא וזה לשונם הכל חייבין במקרא מגילה כו' טומטום ואנדרוגינוס חייבין ואין מוציאין הרבים ידי חובתן אנדרוגינוס מוציא מינו ואין מוציא את שאינו מינו טומטום אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו מי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו נשים ועבדים וקטנים פטורין מקריאת מגילה עד כאן לשון התוספתא וההלכות גדולות הוסיפו אלא שחייבין בשמיעה לפי שהכל היו בספק להשמיד ולהרוג ולאבד.

14 - חידושי הגר"ז ערכין דף ג.

** שם, כגמ' נשים חייבות במקרא מגילה שאף הן היו באותו הנס, וברש"י (ד"ה לאתווי), וכשרות לקרותה ולהוציא זכרים ידי חובתם, ובתוס' שם בשם בה"ג מביא תוספתא שנשים פטורות מקריאת מגילה אלא שחייבין בשמיעה, והכל חייבין במקרא מגילה לאתווי נשים דקאמר שמוציאין נשים אחרות אבל לא את האנשים, וברמב"ם בהלכות מגילה (פ"א הל"א) והכל

חייבין בקריאתה אנשים ונשים וגרים ועבדים משוחררים, ועיין במפרשים ששיטת הר"מ היא כרש"י דנשים מחייבות כמו אנשים ומוציאין אחרים בקריאתה, ומה שכתב הר"מ ועבדים משוחררים עיין בלח"מ דרך עבדים משוחררים חייבים אבל עבדים שאינם משוחררים פטורים, ואינם כמו נשים דשאני נשים שע"י אשה נעשה הנס, והנה אם נאמר שהטעם שע"י אשה נעשה הנס הוא רק שלא לפטור נשים מפני שהוא עשה שהזמן גרמא, ובכל זאת היא חייבת כמו אנשים, א"כ אף עבדים שאינם משוחררים דמחייבים במצות כמו אשה, ג"כ מחייבים במקרא מגילה כמו נשים, כיון דנשים לא נפטורות מחמת מצות עשה שהזמן גרמא גם עבדים מחייבים כמו שהם מחייבים בכל המצות וא"כ למה כתב הר"מ עבדים משוחררים, וצ"ל דנשים הוא חיוב מיוחד מפני שנעשה הנס על ידיהם, ואין זה רק טעם שלא לפטור נשים מצד מצות עשה שהזמן גרמא והם מחייבות כמו אנשים, אלא זהו עיקר הטעם דהם מחייבות, וא"כ עבדים שאינם משוחררים פטורים. /

15 - מקראי קודש חנוכה סימן י"ד

אם החיוב משום 'אף הן היו באותו הנס' משוה דין הנשים לאנשים לגמרי

1) וכיוצא וכו' במקרא מגילה וכו' לגמרי לחיוב האנשים, במגילה (דף ד) נשים חייבות במקרא מגילה שאף הן היו באותו הנס, ובתוס' שם ד"ה נשים הביאו תוספתא דמ"מ אין הנשים מוציאין את האנשים ידיה, ושכן פסקו הה"ג דאשה מציאה מינה אבל לא אנשים וכ"ה בתוס' ערכין (דף ג ע"א ד"ה לאתווי) שבהלכות גדולות הביאו ראיה מהתוספתא דנשים אין מוציאין את האנשים וככה"ג הוסיפו "אלא שחייבין בשמיעה לפי שהכל היו בספק להשמיד ולהרוג ולאבד", ולכאורה יש ראיה מדברי בה"ג דאין החיוב משום אף הם זכו משוה דין הנשים לגמרי לאנשים, וממילא י"ל דה"ה לענין גר תנוכה דאין החיוב משום אף הן משוה דין הנשים לאנשים לענין מצות מהדרין וכו'. (ועיין בפר"ח סימן תרעה שמחלק בין ג"ח למקרא מגילה לענין להוציא לאנשים).

אולם ב"טורי"אבן מגילה שם נתקשה בזה וכתב דהיא גופיה טעמא כפי דלמה אין הנשים מוציאות את האנשים במקרא מגילה דהא כיון דאף הם היו באותו הנס "דמו לגמרי לאנשים" וכדאמרינן בפ"ב דשבת (דף כג) אשה ודאי מדליקה בנר חנוכה מה"ש שאף הם היו באותו הנס וכי. וכתב שם ליישב דברי התוספתא עפ"י דברי התוס' שם שאף הן היו באותו הנס אין מועיל מן התורה לחייב נשים אלא מדרבנן תקנו והוסיפו לחייב נשים. ובאנשים החיוב של מקרא מגילת אסתר שנאמרה ברוח הקדש (ומדברי קבלה) הוי כעין של תורה ולכן אין הנשים שחיובם רק מדרבנן יכולות להוציא לאנשים דחיובם מדברי קבלה כעין של תורה, ולדבריו יוצא שבאמת החיוב משום דאף הם היו באותו הנס משום דאין דין הנשים לגמרי כאנשים. אלא דאינן יכולות להוציא מטעם שאינן חייבות רק מדרבנן וכי.

16 - תוספות מסכת פסחים דף קת עמוד ב

שאף הן היו באותו הנס - ואי לאו האי טעמא לא היו חייבות משום דנשים פטורות ממצות עשה שהזמן גרמא אף ע"ג דארבעה כוסות דרבנן כעין דאורייתא תיקון. היו באותו הנס - פ"ל רשב"ם שעל ידם נגאלו וכן במגילה ע"י אסתר ובחנוכה ע"י יהודית וקשה דאף משמע שאינן עיקר ועוד דבירושלמי גריס שאף הן היו באותו ספק משמע באותה סכנה דלהשמיד להרוג ולאבד והא דאמרינן דפטורות מסוכה אע"ג דאף הן היו באותו הנס כי בסוכות הושבת התם בעשה דאורייתא אבל בארבעה כוסות דרבנן תיקנו גם לנשים כיון שהיו באותו הנס.

17 - תוספות מסכת מגילה דף ד עמוד א

נשים חייבות במקרא מגילה - מכאן משמע שהנשים מוציאות את אחרים ידי חובתן מדלא קאמר לשמוע מקרא מגילה והכי נמי משמע בערכין (דף ב: ושם) דקאמר הכל כשרים לקרא את המגילה ומסיק הכל כשרים לאתווי מאי ומשני לאתווי נשים משמע להוציא אפילו אנשים וקשה דהא בתוספתא תני בהדיא דטומטום אין מוציא לא את מינו ולא שאין מינו ואנדרוגינוס מוציא את מינו ואין מוציא את שאין מינו ופשיטא דלא עדיפא אשה מאנדרוגינוס וכן פסקו הה"ג דאשה מוציאה מינה אבל לא אנשים וי"ל דסלקא דעתך דלא יועיל קריאתן אפילו להוציא הנשים קמ"ל דחייבין דהכל חייבין בשמיעה עבדים נשים וקטנים.

שאף הן היו באותו הנס - פירש רשב"ם שעיקר הנס היה על ידן בפורים על ידי אסתר בחנוכה על ידי יהודית בפסח שבזכות צדקניות שבאותו הדור נגאלו וקשה דלשון שאף הן משמע שהן טפלות ולפירושו היה לו לומר שהן לכך נראה לי שאף הן היו בספק דלהשמיד ולהרוג וכן בפסח שהיו משועבדות לפרעה במצרים וכן בחנוכה הגזירה היתה מאד עליהן גבי מצה יש מקשה למה לי היקשא דכל שישנו בבל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה תיפוק ליה מטעם שהן היו באותו הנס וי"ל דמשום האי טעמא לא מחייבא אלא מדרבנן אי לאו מהיקשא ורבינו יוסף איש ירושלים תירץ דסלקא דעתך למיפטרה מגזירה שוה דט"ו ט"ו דחג הסוכות כדפ"ל פרק אלו עוברין (פסחים מג: ד"ה סלקא).

18 - מקראי קודש פורים סימן כט

בספר "מרחשת" (סימן כב) מפרש דברי בה"ג, שאין נשים מוציאות אנשים לפי מה דאיתא בגמרא מגילה (דף יד ע"א) דעת רב נתמן, דמשום הכי אין אומרים הלל בפורים משום "שקרייתה זו הלילא", הרי שבמצות קריאת המגילה נכללת גם כן מצות קריאת הלל, ובהלל נשים פטורות, וע"כ אין נשים מוציאות אנשים המחויבין בקריאת הלל שיוציאין ע"י קריאת המגילה.

ועפ"י העלה שם ב"מרחשת" שאפילו לדעת הבה"ג אין זה אלא בקריאת היום, אבל בקריאת המגילה בלילה שאז אין חיוב קריאת הלל, — שחיוב הלל אינו אלא ביום (כדילפינן במגילה שם, וקריאת המגילה בלילה אינה אלא משום פרסומי ניסא — בזה הנשים מוציאות אנשים שחיובן או שוה.)

הגדר של הלל בפורים אינו כהלל של רגל אלא כהלל של ליל פסח (2) שחיוב הלל אינו אלא ביום. כדילפינן במגילה (דף כ ע"ב) ממזרח שמש עד מבואו ורב יוסף אומר זה היום וגו', אולם קשה לי ע"ז מדברי הסו"א (מגילה דף יד) דמבואר שהגדר של הלל בפורים הוא לא של הלל ברגל אלא של הלל בליל פסח שהוא משום נס. ויעוין שם בד"ה יצ"ח שכתב דהלל זה שבליל פסח אינו משום רגל כהלל שאומרים ביום טוב, שמשום רגל אין הלל בלילה אלא שהלל זה הוא משום הנס שנעשה באותו לילה, ויעוין שם בד"ה מה מעבודת לחרות אמרינן שירה פרש"י וכו' וליג' דה"פ מה מעבודת לחרות אמרי' שירה אהלל קאי דאמרינן ביום א' דפסח שהוא יצ"ח וס"ל כחכמים דאמרו פ"י דפסחים שם, נביאים שבהם תקנו לישראל שיהיו אומרים אותו על כל פרק ופרק ועל כל צרה וצרה ולכשנגאלין אומרים אותו על גאולתו, ממיתה לחיים לא כ"ש, והיינו דפריך א"ה הלל נמי כמו שאומרים ביום יצ"ח וכו' ואל תחמה למאי דפריך דקרו להלל שירה וכו', וז"ל החת"ם בשו"ת אור"ח (סימן קצה סד"ה הנה): וביאר הגאון ז"ל דאין הק"ו מיום טוב א' דפסח דאומרים הלל ביום, דזה אינו משום הנס אלא משום יום טוב כמו עצרת וחג אלא מהלל "דליל" יום טוב א' דפסח דאינו אלא משום נס מזה יליף הק"ו עיי"ש.

גם מזה נופא שהגמרא קרי להלל בפורים "שירה" (ויעוין שם בלשון רש"י ד"ה נמי נימא "שהיא שירה") משמע שזה שייך גם בלילה וכדאיתא בר"ן פסחים (דף ק"ח ע"א), שהגדר של ליל פסח אינו בתורת קריאה (כשאר קריאת הלל בחג) אלא בתורת שירה, וכ"ה במהרי"ץ גאות (ח"ב הלכות הלל עמ' ב).

19 - תוספות מסכת מגילה דף יט עמוד ב

ורבי יהודה מכשיר - קשה באיזה קטן מיירי אי בלא הגיע לחינוך מאי טעמא דרבי יהודה דמכשיר והא אמרינן בסוף פ' בתרא דראש השנה (דף כט.) כל שאינו מחויב בדבר אין מוציא אחרים ידי חובתו ואי הגיע לחינוך מאי טעמא דרבנן דפסלי והלא כל האחרים נמי אין חייבין אלא מדרבנן וא"כ קשיא אמאי לא אמרינן דאתי דרבנן ומפיק דרבנן דהכי נמי אמרינן פ' מי שמתו (ברכות דף כ: ושם) דבן מברך לאביו אע"פ שהוא קטן ויוצא בברכתו ומוקי לה התם כגון שאכל האב כזית או כביצה דהוי שיעורא דרבנן ואתי קטן שחויבו דרבנן ומפיק האב שלא אכל אלא שיעורא דרבנן ואמאי לא אמרינן כן במגילה וכן בפ' לולב הגזול (סוכה דף לח: ושם) דאמר אין קטן מוציא [בקריאת הלל] ועונין אחריו מה שהן אומרים מאי שנא מברכת המזון וי"ל דלעולם מיירי בקטן שהגיע לחינוך ואפ"ה פסלו רבנן משום דמגילה ליכא חיובא אפילו בגדולים אלא מדרבנן וקטן אין מחויב אלא מדרבנן אפילו בשאר מצות ובגדול ליכא אלא חד דרבנן במגילה שהרי בשאר מצות הוא חייב דאורי' ולא אתי תרי דרבנן ומפיק חד דרבנן אבל ההיא דבהמ"ז מיירי שהקטן אכל כדי שביעה דהוי חיובא דאורייתא וליכא אלא חד דרבנן ומפיק האב שלא אכל אלא שיעורא דרבנן ומ"מ קשיא דקאמרינן דרב ששת ורב יוסף אמרי אגדתא בלילי פסחים ומוציאין האחרים משום דסברי מצה בזמן הזה דרבנן ולפי מה שפירש' קשה היכי אתו אינהו דהוו תרי דרבנן דהא סומא פטור מלומר האגדה ומפקי האחרים דחייבים מיהא דרבנן וליכא בהו אלא חד דרבנן וי"ל דסומא עדיף מקטן שהרי נתחייב כבר מדאורייתא משא"כ בקטן.

20 - מאיר"י מגילה שם

וְשׁוֹטֵה וְקָטָן אֵין יוֹצֵאִין בְּבִרְכַתָּן וְקִרְיַתָּן אִפִּי' בְּדִיעֻבְדֵי יֵשׁ מִי שְׂאוֹמֵר שְׁקָטָן שֶׁהִגִּיעַ לְחִינוּךְ בְּדִיעֻבְדֵי מוֹצֵא אַחֲרָיִם יְדֵי חוֹבַת מַגִּלָּה שֶׁשְׁנֵיהֶם מְדַבְּרִי סוֹפְרִים ר"ל קְרִיאַת הַמַּגִּלָּה מְדַבְּרִי סוֹפְרִים וְחִיּוֹב קָטָן שֶׁהִגִּיעַ לְחִינוּךְ מְדַבְּרִי סוֹפְרִים וְכֵן בְּבִרְכַתָּן שֶׁהֵן מְדַבְּרִי סוֹפְרִים וְאִף תְּלִמּוֹד הַמַּעֲרָב מוֹכִיחַ לְהַחֲרִי קְרִיאַת הַמַּגִּלָּה בְּקִטְנִים וְאִף בְּחֹסְפָא אֲמֵרוּה כֵן בְּהֵיאָדָּא לְמַעֲשֵׂה כֶּשֶׁם קֶצֶת זְקִנִים כְּמוֹ שֶׁנִּכְתְּבָה

בסמך ואין הדברים נראין כלל שהרי מגלה תקנת נביאים היא ואפי' בשאר ברכות שמדברי סופרים אין דבריהם נראין שהקטן אע"פ שהגיע לחינוך אין עליו שום חיוב אף מדברי סופרים אלא שעל אביו הזהירו לחנכו והרי הוא אינו מחויב אף מדברי סופרים ולשון

21 - רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק א הלכה א

קריאת המגילה בזמנה מצות עשה מדברי סופרים, והדברים ידועים שהיא תקנת נביאים, והכל חייבים בקריאתה אנשים ונשים וגרים ועבדים משוחררים, ומחנכין את הקטנים לקרותה, ואפילו כהנים בעבודתן מבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה, וכן מבטלים תלמוד תורה לשמוע מקרא מגילה קל וחומר לשאר מצות של תורה שכולן נדחין מפני מקרא מגילה, ואין לך דבר שנדחה מקרא מגילה מפניו חוץ ממת מצוה שאין לו קוברין שהפוגע בו קוברו תחלה ואחר כך קורא.

22 - ספר כלבו סימן מה

נשים כיון שהן חייבות שאף הן היו באותו הנס י"ל שמוציאות אף האנשים ואעפ"כ אין ראוי להשלים בהן עשרה דכל מקום שהצריכו עשרה אנשים בעינין, והבעל עשרת הדברות כתב שאין נשים מוציאות אנשים בקריאתם והטעם משום דקול באשה ערוה, ואע"ג דמדליקות נר חנוכה ומברכות לא דמי לפי שאין צורך שיהיו שם האנשים בעת ההדלקה,

23 - תוספות מסכת סוכה דף לח עמוד א

באמת אמרו בן מברך לאביו - אין זה מענין משנתנו ולא מייתי ליה אלא אגב גררא דתבא לו מאירה דהכא לא איירי במקרא אותו דבפ' מי שמתו) בברכות דף כ: ושם) רוצה לדקדק מכאן דנשים חייבות בברכת המזון דאורייתא מדמוציאה אחרים ידי חובתן ופריך קטן איכא למימר דאורייתא אלא הב"ע דאכל שיעורא דרבנן ומפיק דרבנן ובתוספתא קתני גבי ברכת המזון דאין אשה ועבד וקטן מוציאין את הרבים ידי חובתן ואיכא לאוקומי כשאכל שיעורא דאורייתא ואין יכול לדקדק מכאן דברכת המזון דאורייתא דדלמא לא הוי דאורייתא כיון דאין מצטרפות לזימון כדתנן פרק שלשה שאכלו) שם דף מה. (אין מוציאות אע"פ שהאיש מוציאן שאני איש דחשיב טפי אי נמי משום דרבים זילא בהו מלתא דהרי מגילה דנשים חייבות בה ופירש בה"ג דאין נשים מוציאות את הרבים ידי חובתן במגילה.

24 - תוספות הרא"ש שם

באמת אמרו בן מברך לאביו, אין זה מענין משנתנו ונהי מייתי ליה אלא אגב דתבא לו מאירה דהכא לא איירי במקרא אותו אלא שכן ג' עס הבן או אם העבד או האשה וכן מברכין להוציא אחרים ידי חובתן, דפרק מי שמתו רוצה לדקדק מיכן דנשים חייבות בברכת המזון דאורייתא מדמוציאה אחרים ידי חובתן ופריך מי איכא למימר קטן דאורייתא אלא הב"ע דאכל שיעורא דרבנן ואין אשה ומפיק דרבנן, דבתוספתא קתני גבי ברכת המזון דאין אשה ועבד וקטן מוציאין את הרבים ידי חובתן ואיכא לאוקומי כשאכלו שיעורא דאורייתא. ואין לדקדק משם דנשים לא מחייבי בברכת המזון דאורייתא דאיכא למימר אפי' מיחייבי דאורייתא לא תשיבי להוציא אנשים דחשיבי עפי' שחייבים בכל המצות, אי נמי זילא זכו מלתא בלגשים שוילאום נשים מידי דהוה אמגילה דנשים חייבות בה וקאמר בה"ג דאין נשים מוציאות את הרבים ידי חובתן במגילה.

25 - קרבן נתנאל מגילה פרק א'

נרין מוקפי נהן קנה דלא עדיפא אשה מאדדוויטוק ולאזי החלה הכנהא קשה גמי מסומטוס ודריק: [א] שרואשור מוטהא חכמה . אבל גמיס רטת אין אשה מוילאן דזילא נכו תמלא זכמו עכמו מוק' כסוכ דף ל"ה ע"ג וכדפישמי : [ב] פירוש חמשה עשר על כרכוס שתל לזיוס כענת . דאלו יד לא יכה סאדינא כענת דאס יד כענת זוס כפור כע"ג . ושי' כעמון סי' ו' : [ג] גזירה סתא יסנה .

26 - שולחן ערוך אורח חיים סימן תרפט סעיף א - ב

הכל חייבים בקריאתה, אנשים ונשים וגרים ועבדים משוחררים; ומחנכים את הקטנים לקרותה.

אחד הקורא ואחד השומע מן הקורא, יצא ידי חובתו; והוא שישמע מפי שהוא חייב בקריאתה. לפיכך אם היה הקורא חרש או קטן או שוטה, השומע ממנו לא יצא; וי"א שהנשים אינם מוציאות את האנשים. הגה: וי"א אם האשה קוראה לעצמה מברכת: לשמוע מגילה, שאינה חייבת בקריאה (מרדכי פ"ק דמגילה).

27 - משנה ברורה סימן תרפט ס"ק ז

וי"א שהנשים אינם מוציאות וכו' - ולא דמי לנר חנוכה דשאני מגילה דהוי כמו קריאת התורה ופסולה מפני כבוד הצבור ולכן אפילו ליחיד אינה מוציאה משום לא פלוג וגם דאפשר דאשה אינה חייבת בקריאה רק לשמוע וכדלקמיה ומקרי שאינה מחוייבת בדבר לגבי איש אבל אשה מוציאה את חברתה:

משנה ברורה סימן תרפט ס"ק ח

אם האשה קראה וכו' - ועיין במ"א שמצדד דלא תקרא לעצמה כלל רק תשמע מהאנשים. וכ"ז ביש לה ממני לשמוע אבל אם אין לה מי שיקרא לפניה תקרא היא לעצמה במגילה כשרה ומברכת אקב"ו לשמוע מקרא מגילה [ח"א]:

שער הציון שם